УДК 94(477.8)«2010/2013»:323.2 **DOI** https://doi.org/10.26661/zhv-2025-11-63-16

КРИЗА ДОВІРИ ДО ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ЧИННИК РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Ю. І. Фульмес
Запорізький національний університет
jurafulmes@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6621-6718

Ключові слова: Революція Гідності, Західна Україна, легітимність, протестна мобілізація, громадянське суспільство.

У статті проаналізовано кризу довіри до державної влади у Західній Україні в 2010–2013 рр. як один із ключових чинників Революції Гідності. Доведено, що революційні події 2013–2014 рр. були не лише реакцією на окремі політичні рішення чи події листопада 2013 р., а результатом тривалого процесу делегітимації державних інституцій. Особливу увагу приділено регіональному виміру цієї кризи, зокрема специфіці Західної України, яка характеризувалася високим рівнем громадянської активності, проєвропейськими ціннісними орієнтаціями та критичним ставленням до центральної влади. Методологічною основою дослідження є аналіз кризи довіри до державної влади як історичного процесу делегітимації інституцій із використанням концепту політичної довіри/легітимності. Джерельну базу складають матеріали соціологічних досліджень і моніторингів 2010–2013 рр., інтерпретовані як історичне джерело.

У роботі розглянуто політичну ситуацію в Західній Україні у період президентства В. Януковича, проаналізовано результати президентських виборів 2010 р. та формування політичної дистанції між регіоном і центральною владою. Визначено основні причини падіння довіри до державних інституцій, серед яких системна корупція, вибіркове правосуддя, репресивні практики правоохоронних органів і мовна політика. Значну увагу приділено аналізу соціологічних досліджень як історичного джерела, що дозволяє простежити динаміку зниження довіри до президента, уряду, парламенту, судів і правоохоронних органів у західноукраїнському регіоні.

Окремо досліджено роль альтернативних центрів суспільної довіри, зокрема церкви, громадських організацій, локальних спільнот і неформальних мереж солідарності, які в умовах делегітимації державної влади виконували функції морального авторитету та соціальної підтримки. Зроблено висновок, що криза довіри до державної влади не призвела до політичної апатії, а, навпаки, сприяла зростанню громадянської активності та готовності до протестної мобілізації. Показано, що Західна Україна стала одним із регіонів, де передумови Революції Гідності сформувалися ще до листопада 2013 р., що зумовило швидкість, масштаб і стійкість протестного руху.

CRISIS OF TRUST IN STATE AUTHORITY AS A FACTOR OF THE REVOLUTION OF DIGNITY IN WESTERN UKRAINE

Y. I. Fulmes
Zaporizhzhia National University

Keywords: Revolution of Dignity, Western Ukraine, protest mobilization, civil society.

The article analyzes the crisis of trust in state authorities in Western Ukraine in 2010–2013 as one of the key factors of the Revolution of Dignity. It is argued that the revolutionary events of 2013–2014 were not merely a reaction to specific political decisions or the events of November 2013, but rather the outcome of a long-term process of delegitimization of state institutions. Particular attention is paid to the regional dimension of this crisis, focusing on Western Ukraine, which was characterized by a high level of civic activity,

strong pro-European value orientations, and a consistently critical attitude toward the central government. The methodological framework is based on the interpretation of the crisis of trust as a historical process of institutional delegitimization through the conceptual lens of political trust/legitimacy; the empirical basis consists of sociological surveys and monitoring data from 2010–2013, treated as historical sources.

The study examines the political situation in Western Ukraine during the presidency of Viktor Yanukovych, analyzing the results of the 2010 presidential election and the formation of political distance between the region and central authorities. The main causes of declining trust in state institutions are identified, including systemic corruption, selective justice, repressive practices of law enforcement agencies, and the language policy implemented in 2012. Special emphasis is placed on the interpretation of sociological surveys as historical sources, which make it possible to trace the dynamics of declining trust in the president, government, parliament, courts, and law enforcement bodies in the Western Ukrainian region.

The article also explores the role of alternative centers of public trust, such as the church, civic organizations, local communities, and informal networks of solidarity. In the context of the delegitimization of state power, these actors increasingly performed the functions of moral authority and social support. The study concludes that the crisis of trust in state authorities did not result in political apathy; on the contrary, it stimulated civic engagement and readiness for protest mobilization. It is demonstrated that Western Ukraine was one of the regions where the preconditions for the Revolution of Dignity had been formed well before November 2013, which explains the rapid spread, large scale, and sustainability of protest actions during the revolutionary period.

Постановка проблеми. Революція Гідності 2013–2014 рр. стала однією з ключових подій новітньої історії України та суттєво вплинула на подальший розвиток держави й суспільства. У науковому дискурсі ці події здебільшого інтерпретуються як реакція на відмову керівництва держави від євроінтеграційного курсу, ескалацію насильства щодо мирних протестувальників або як результат політичного протистояння між владою та опозицією. Водночас значно менше уваги приділяється аналізу довготривалих соціально-політичних процесів, які передували масовій мобілізації громадян і створили передумови для революційних змін[1].

Одним із таких процесів була глибока криза довіри до державної влади, що сформувалася в українському суспільстві упродовж 2010–2013 рр. У цей період державні інституції поступово втрачали легітимність в очах значної частини громадян, що проявлялося у зниженні рівня довіри до президента, уряду, парламенту, судової системи та правоохоронних органів. Особливо виразно ця криза проявилася у Західній Україні, де традиційно були сильними громадянська активність, проєвропейські ціннісні орієнтації та критичне ставлення до центральної влади. Таким чином, проблема кризи довіри до державної влади постає як важливий історичний чинник Революції Гідності, який потребує окремого аналізу у регіональному вимірі. Дослідження західноукраїнського досвіду дозволяє глибше зрозуміти механізми делегітимації влади та причини високої готовності населення регіону до масової протестної мобілізації[2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Події Революції Гідності стали предметом активного міждисциплінарного аналізу в українській та зарубіжній гуманітаристиці. У вітчизняній історіографії помітними є узагальнювальні праці, що описують генезу Євромайдану, його етапи та політичні наслідки: зокрема, у статті А. Киридон Євромайдан розглядається як комплексний феномен новітньої історії, пов'язаний із трансформацією політичної ідентичності та конфліктом легітимності[3]. Важливим теоретичним напрямом є спроби осмислення Революції Гідності в ширшому контексті теорій революцій і масової мобілізації: показовою є праця Ю. Шведи «Революція гідності» в контексті

[1] Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту. *Громадська думка*. 2014. № 1 (21). С. 3–14; Киридон А. М. Євромайдан. Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. *Історична пам'ять*. 2015. Вип. 33. С. 17–19.

[2] Киридон А. М. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи… С. 27; Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту… С. 5–7.

[3] Киридон А. М. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи… С. 17–19.

загальної теорії соціальних революцій де події 2013–2014 рр. інтерпретуються крізь призму закономірностей революційних процесів[4].

Окремий блок досліджень формують праці, зосереджені на передумовах протесту та соціально-політичних мотиваціях учасників. У цьому контексті аналітична стаття М. Золкіної «Євромайдан: передумови масового протесту» є корисною тим, що розкриває логіку накопичення суспільного невдоволення й механізми переходу від латентної недовіри до відкритої протестної дії[5]. Поруч із академічними публікаціями використовуються й узагальнювальні науково-методичні видання, які систематизують ключові інтерпретації причин і характеру Революції Гідності[6].

Значний масив літератури присвячений протестній мобілізації та громадянському суспільству. Для емпіричного опису профілю учасників Майдану та механізмів залучення до протесту важливими є дослідження, що спираються на польові дані й опитування. Зокрема, у звіті О. Онуч про масову мобілізацію в Україні (2014)[7] пропонується дано-орієнтований аналіз соціального складу і мотивів протестувальників, що дає основу для історичної інтерпретації протесту як результату накопичених структурних напружень. Також корисною є праця О. Онуч і Г. Сассе (2016), де Євромайдан аналізується як рух, що змінювався в часі, а мобілізація розглядається як процес, а не одноразова реакція[8].

Паралельно розвиваються дослідження легітимності влади та політичної довіри, однак у багатьох із них домінує політологічний або соціологічний кут зору, а довіра фігурує радше як індикатор ефективності управління, ніж як історичний процес. Для теоретичного підґрунтя аналізу довіри релевантними є праці з політичної соціології/політології, зокрема стаття М. Мішлера та Р. Роуза про походження політичної довіри в посткомуністичних суспільствах[9]. У прикладному вимірі корисними є довготермінові масиви соціологічного моніторингу, які дають можливість відстежувати зміну довіри до інститутів у динаміці, наприклад, «Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін»[10].

Окремий напрям сучасної історіографії Революції Гідності становлять регіональні студії, які дають змогу точніше реконструювати локальні конфігурації протестної мобілізації, співвідношення Євромайдану й Антимайдану, а також специфіку політичної культури конкретних територій. Водночас у регіональному зрізі дослідники констатують, що кількість наукових публікацій про події Революції Гідності на локальному рівні залишається обмеженою[11].

Показовим прикладом регіонального підходу є доробок Г. Турченко та С. Тоцької, що репрезентує запорізький вимір Революції Гідності. У праці про події на Запоріжжі подано узагальнений виклад перебігу Революції Гідності в області з фіксацією ключових осередків та динаміки протистояння Євромайдану й Антимайдану[12]. У статті, присвяченій подіям у м. Бердянськ автори поглиблюють локальну перспективу, обґрунтовуючи важливість дослідження подій не лише на загальноукраїнському, а й на регіональному рівні, та пропонують періодизацію перебігу Революції Гідності в місті[13]. Сукупно ці праці є корисними як емпірична основа для порівняльних досліджень регіональних механізмів делегітимації влади та мобілізації напередодні й у ході подій 2013–2014 рр.

Мета статті – аналіз кризи довіри до державної влади у Західній Україні в 2010–2013 рр. як одного з ключових чинників Революції Гідності.

Виклад основного матеріалу. Президентські вибори 2010 року стали важливим рубежем у формуванні політичних відносин між Західною

---

[4] Шведа Ю. «Революція гідності» в контексті загальної теорії соціальних революцій. *Агора*. Революція відбулася: що далі? 2014. Вип. 13. С. 5–14.

[5] Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту… С. 3–14

[6] Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України. Науково-методичні матеріали / В. Головко та ін. ; ред. П. Полянський. Київ, 2015. 34 с.

[7] Onuch O. Mapping Mass Mobilization. London : Palgrave Macmillan UK, 2014. URL: https://doi.org/10.1057/9781137409775

[8] Onuch O., Sasse G. The Maidan in Movement: Diversity and the Cycles of Protest. Europe-Asia Studies. 2016. Vol. 68, no. 4. P. 556–587. URL: https://doi.org/10.1080/09668136.2016.1159665

[9] Mishler W., Rose R. What are the origins of political trust?. *Comparative Political Studies*. 2001. Vol. 34, № 1. P. 30–62. URL: https://doi.org/10.1177/0010414001034001002

[10] Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / ред.: В. Ворон, М. Шульга. Київ, 2013. 565 с.

[11] Турченко Г. Ф., Тоцька С. І. Революція Гідності у Запоріжжі (листопад 2013 – лютий 2014 рр.): хроніка подій. *Zaporizhzhia Historical Riview*. 2021. № 57. С. 60–70. URL: https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2354

[12] Турченко Г. Ф., Тоцька С. І. Революція Гідності на Запоріжжі (Листопад 2013 – Лютий 2014). *Eminak*. 2024. Т. 3. № 48. С. 260–278. URL: https://www.eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/763/587

[13] Турченко Г. Ф., Тоцька С. І. Революція Гідності у м. Бердянськ Запорізької області (листопад 2013 – лютий 2014 рр.). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Серія: Історичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 1. С. 99–104. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/17.pdf

Україною та центральною владою. Результати голосування засвідчили глибоку регіональну асиметрію політичних уподобань: у західноукраїнських областях підтримка В. Януковича була мінімальною, тоді як перемога кандидата була забезпечена переважно за рахунок електорату південно-східних областей[14]. Така ситуація зумовила відчуття політичної відчуженості значної частини населення Західної України від новообраного президента вже на початковому етапі його перебування при владі.

Для західноукраїнського суспільства результати виборів мали не лише електоральне, а й світоглядне значення. Вони сприймалися як сигнал зміни стратегічного курсу держави, можливого відходу від демократичних принципів і європейської інтеграції. Це посилювало недовіру до центральної влади та формувало скептичне ставлення до її політичних ініціатив. У регіоні поширювалося переконання, що нова влада не репрезентує його інтереси й не враховує специфіку історичного розвитку та ціннісні орієнтири Західної України. У 2010–2013 рр. політична дистанція між регіоном і центральною владою поступово поглиблювалася. Стиль управління, що характеризувався концентрацією влади, обмеженням ролі опозиції та посиленням впливу президентської вертикалі, сприймався у Західній Україні як загроза демократичним свободам. Державна влада дедалі більше асоціювалася з авторитарними практиками та нехтуванням принципами публічності й підзвітності, що негативно впливало на рівень суспільної довіри[15].

Сприйняття режиму В. Януковича як «чужого» мало комплексний характер. Йшлося не лише про персональне несприйняття глави держави, а про неприйняття загальної моделі політичного управління, що формувалася в Україні. Західноукраїнський регіон, який традиційно вирізнявся активною громадянською позицією та розвинутими формами самоорганізації, дедалі чіткіше дистанціювався від центральної влади, розглядаючи її як таку, що не відповідає очікуванням суспільства.

У цей період Західна Україна поступово утверджувалася як простір системної опозиційності до центральної влади. Це проявлялося у критичних суспільних настроях, діяльності місцевих громадських ініціатив, а також у регулярних акціях протесту проти окремих рішень державної політики. Важливо, що така опозиційність не обмежувалася реакцією на конкретні події, а відображала глибший процес втрати легітимності державної влади в очах значної частини населення регіону.

Криза довіри до державної влади у Західній Україні в 2010–2013 рр. формувалася під впливом комплексу взаємопов'язаних політичних, соціально-економічних і правових чинників. Вона не була результатом окремих помилок чи рішень влади, а поступово набувала системного характеру, охоплюючи ключові інститути державного управління. У суспільній свідомості західноукраїнського регіону влада дедалі більше сприймалася як віддалена від потреб громадян, неспроможна забезпечити справедливість і рівність перед законом. Однією з основних причин падіння довіри стала поширеність корупційних практик. У 2010–2013 рр. корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування сприймалася як системне явище, що проникло у всі рівні управління. Тиск на підприємців, зловживання службовим становищем, непрозорі механізми розподілу ресурсів формували у громадян відчуття соціальної несправедливості та безкарності правлячої еліти. Для Західної України, де традиційно були сильними уявлення про правову державу й громадянську відповідальність, така ситуація особливо гостро підривала довіру до влади[16].

Вагомим чинником делегітимації державних інституцій стали репресивні практики, пов'язані з діяльністю судової системи. Судові переслідування опозиційних політичних діячів, насамперед справа Ю. Тимошенко, у західноукраїнському суспільстві трактувалися як прояв вибіркового правосуддя. Суд дедалі більше асоціювався не з незалежною гілкою влади, а з інструментом політичного впливу та тиску. Це суттєво підірвало довіру до судової системи як гаранта захисту прав і свобод громадян[17].

Не менш значущу роль у формуванні кризи довіри відігравала діяльність правоохоронних органів. У громадській свідомості вони сприймалися як частина репресивного апарату, що обслуговує інтереси чинної влади. Випадки перевищення повноважень, вибіркове застосування

[14] Підсумки голосування по регіонах України. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP3015191.html?PT001F01=701

[15] Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту… С. 6–7; Киридон А. М Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи… С. 27–28.

[16] Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту… С. 6–7.

[17] Tymoshenko V. Ukraine (заява № 49872/11), Judgment 30.04.2013. HUDOC. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119382; У Львові розпочався мітинг на захист Тимошенко. ZAXID.NET. URL: https://zaxid.net/u_lvovi_rozpochavsya_miting_na_zahist_timoshenko_n1233181

закону, переслідування активістів і підприємців сприяли поширенню страху та відчуття правової незахищеності. У результаті держава втрачала один із базових елементів легітимності, а саме здатність забезпечувати безпеку та справедливий правопорядок[18].

Окремим чинником, що суттєво вплинув на рівень довіри до влади у Західній Україні, стала мовна політика. Ухвалення в 2012 р. Закону «Про засади державної мовної політики» викликало масове несприйняття в регіоні. Для західноукраїнського суспільства мовне питання мало глибокий символічний вимір, пов'язаний із історичною пам'яттю, національною ідентичністю та боротьбою за культурні права. Це рішення влади сприймалося як спроба нівелювати роль української мови та ігнорувати позицію значної частини громадян[19]. Протести проти мовного закону стали важливим індикатором розриву між владою і суспільством. Вони продемонстрували, що навіть у питаннях, які мають фундаментальне значення для регіону, центральна влада не готова до діалогу та врахування громадської думки. У поєднанні з корупцією, репресивними практиками та деградацією судової системи це сприяло формуванню переконання про втрату владою моральної та політичної легітимності.

Вивчення соціальних індикаторів довіри до державної влади є важливим інструментом історичного аналізу, оскільки дозволяє реконструювати суспільні настрої та масові уявлення певного періоду. Соціологічні дослідження 2010–2013 рр. фіксують не лише поточний рівень довіри громадян до окремих інституцій, а й динаміку змін у взаєминах між суспільством і державою. У західноукраїнському регіоні ці показники мали виразну негативну тенденцію, що свідчило про поглиблення кризи легітимності центральної влади. Одним із ключових показників недовіри стало стрімке падіння рівня довіри до інституту президентства. Для значної частини населення Західної України президент дедалі більше уособлював не загальнонаціонального лідера, а представника політичної сили, чужої за ціннісними орієнтирами та стилем управління. Соціологічні опитування фіксували стабільно низький рівень довіри до глави держави, що зберігався упродовж усього періоду 2010–2013 рр. і мав системний характер. Подібна динаміка спостерігалася й щодо уряду та парламенту. Ці інституції в суспільній свідомості західноукраїнського регіону сприймалися як залежні від президентської вертикалі влади та неспроможні виконувати представницьку функцію. Відсутність реального впливу громадян на ухвалення політичних рішень формувала відчуття політичного відчуження, що проявлялося у зниженні довіри до органів законодавчої й виконавчої влади. Найглибша криза довіри стосувалася судової системи та правоохоронних органів. У західноукраїнському суспільстві вони посідали одні з найнижчих позицій у рейтингах довіри, що відображало глибоку деградацію уявлень про правову державу. Суд сприймався як залежний від політичної влади, а правоохоронні органи – як інструмент тиску та контролю, а не захисту прав громадян. Такий стан речей підривав базове відчуття справедливості й безпеки, необхідне для підтримання довіри до держави[20].

Важливою особливістю соціальних індикаторів недовіри у Західній Україні було те, що вони мали стабільний, а не ситуативний характер. Падіння довіри не було пов'язане з окремими кризами чи резонансними подіями, а формувалося поступово, упродовж кількох років. Це свідчить про глибоке вкорінення недовіри у суспільній свідомості та її трансформацію з тимчасової реакції у структурну характеристику взаємин між суспільством і державою.

На тлі падіння довіри до державних інституцій соціологічні дослідження фіксували зростання довіри до недержавних діячів, зокрема церкви, громадських організацій, засобів масової інформації. Для Західної України така трансформація структури суспільної довіри мала особливе значення, оскільки саме ці інституції дедалі частіше виконували функції морального авторитету та посередника між громадянами й владою. Це свідчить про процес поступової делегітимації держави та зміщення центрів суспільної довіри поза межі офіційних владних структур.

На тлі поглиблення кризи довіри до державної влади у Західній Україні в 2010–2013 рр. відбувалося посилення ролі альтернативних центрів

[18] Депутати Львова закликають до спільного опору диктатурі. ZAXID.NET. URL: https://zaxid.net/deputati_lvova_zaklikayut_do_spilnogo_oporu_diktaturi_n1233182

[19] Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI : станом на 7 лип. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text; Понад 200 львів'ян прийшли захищати українську мову під ЛОДА. ZAXID.NET. URL: https://zaxid.net/ponad_200_lvivyan_priyshli_zahishhati_ukrayinsku_movu_pid_loda_n1261209

[20] НАН України, Ін-т соціології. 2013. С. 3–15; Прес-релізи та звіти – Довіра українців до соціальних інституцій. URL: https://kiis.com.ua/?cat=reports&id=81&lang=ukr; Громадська думка: підсумки 2013 року. URL: https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pidsumki-2013-roku

суспільної довіри, які поступово перебирали на себе функції морального орієнтиру та соціального посередника. Зростання авторитету недержавних інституцій було відповіддю суспільства на втрату легітимності офіційних органів влади й відображало прагнення громадян знайти опору поза межами державного управління[21]. Особливе місце серед таких центрів довіри посідала церква. У західноукраїнському регіоні релігійні інституції традиційно користувалися високим рівнем авторитету, що ґрунтувався на історичному досвіді, культурних традиціях і тривалій присутності у громадському житті. У 2010–2013 рр. церква дедалі частіше сприймалася як інституція, здатна відстоювати моральні цінності, людську гідність і соціальну справедливість у ситуації, коли державна влада втрачала довіру. Публічні заяви представників духовенства, їхня реакція на суспільно-політичні процеси сприяли зростанню ролі церкви як морального арбітра[22].

Не менш важливу роль у формуванні альтернативної системи довіри відігравали громадські організації та ініціативи. У Західній Україні вони активно розвивалися ще до початку Революції Гідності, зосереджуючись на захисті прав громадян, антикорупційній діяльності, просвітницькій роботі та підтримці місцевих громад. Саме ці структури забезпечували накопичення досвіду самоорганізації, формування горизонтальних зв'язків і поширення практик громадянської участі. В умовах зниження довіри до держави громадські організації сприймалися як більш ефективні та чесні механізми розв'язання соціальних проблем[23].

Вагомим елементом альтернативних центрів довіри стали локальні спільноти та неформальні мережі солідарності[24]. Місцеві ініціативи, професійні та студентські об'єднання, волонтерські групи формували простір взаємної підтримки та відповідальності. Саме на локальному рівні відбувалося зміцнення суспільних зв'язків, що компенсувало відсутність ефективної взаємодії з державними інституціями. Для Західної України характерним було поєднання високої громадянської активності з недовірою до центральної влади, що створювало унікальний соціальний контекст напередодні Революції Гідності. Зростання довіри до альтернативних інституцій супроводжувалося поступовим зниженням ролі держави як основного гаранта соціальної стабільності та справедливості. У суспільній свідомості відбувалася трансформація уявлень про джерела легітимності: дедалі більше громадян покладалися не на формальні державні механізми, а на моральний авторитет церкви, солідарність громад та активність громадянського суспільства. Це свідчило про процес делегітимації державної влади та водночас про зростання потенціалу суспільної самоорганізації.

Сформована у 2010–2013 рр. криза довіри до державної влади у Західній Україні стала одним із ключових чинників, що зумовили високу готовність населення до участі в масових протестах під час Революції Гідності. Втрата віри в ефективність державних інституцій і можливість впливу на політичні рішення через інституційні механізми сприяла поширенню переконання, що протест є легітимною та необхідною формою захисту громадянських прав і цінностей[25].

Недовіра до влади виконувала не лише деструктивну, а й мобілізаційну функцію. В умовах, коли держава переставала сприйматися як гарант справедливості й законності, громадяни дедалі частіше зверталися до горизонтальних форм самоорганізації. У Західній Україні цей процес був особливо виразним завдяки наявності розвинених громадських мереж, активної позиції церкви та досвіду попередніх протестних кампаній. Таким чином, криза довіри не призвела до апатії, а, навпаки, стимулювала громадянську активність[26].

Важливо підкреслити, що передумови протестної мобілізації сформувалися задовго до листопада 2013 р. Упродовж попередніх років у західноукраїнському регіоні відбувалися численні акції протесту проти корупції, політичних репресій, обмеження демократичних свобод і мовної політики влади. Ці події сприяли накопиченню

[21] Золкіна М. Євромайдан: передумови масового протесту. С. 4–5.

[22] Киридон А. М. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи… С. 22; Центр Разумкова. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення українських громадян: тенденції 2010–2018рр. Київ, 2018.

[23] Solonenko I. Ukrainian Civil Society from the Orange Revolution to Euromaidan: Striving for a New Social Contract. *OSCE Yearbook*. No. 2014. P. 219–235.

[24] Ukrinform. Довіра українців до держорганів знижується, а до церкви – зростає – опитування. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1535713-dovira_ukraiintsiv_do_dergorganiv_znigue_tsya_a_do_tserkvi___zrostae____opituvannya_1856294.html

[25] Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони : Розпорядж. від 21.11.2013 № 905; Onuch O., Sasse G. 2016. P. 584–587.

[26] Kudelia S. The House That Yanukovych Built. Journal of Democracy. 2014. Vol. 25, no. 3. P. 19–34. URL: https://doi.org/10.1353/jod.2014.0039

організаційного досвіду, формуванню лідерських груп і зміцненню горизонтальних зв'язків між учасниками громадського життя. У результаті регіон увійшов у фазу Революції Гідності з уже сформованим протестним потенціалом.

Відмова уряду від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у листопаді 2013 р. стала каталізатором, який активізував наявні суспільні настрої. Для Західної України це рішення мало не лише зовнішньополітичне, а й глибоке ціннісне значення, оскільки європейський вибір розглядався як гарантія демократичного розвитку та захисту прав людини. Масова реакція на це рішення була обумовлена не стільки самим фактом відмови, скільки тривалим досвідом недовіри до влади та переконанням у її неспроможності діяти в інтересах суспільства. Криза довіри також пояснює швидкість і масштаби мобілізації у Західній Україні. Протестні акції набували масового характеру в найкоротші терміни, а готовність до самоорганізації проявлялася у створенні місцевих штабів, ініціативних груп і волонтерських мереж. Високий рівень солідарності та взаємної підтримки став можливим саме завдяки попередньому досвіду функціонування альтернативних центрів довіри та стійкій недовірі до державної влади[27].

Висновки. Криза довіри до державної влади у Західній Україні в 2010–2013 рр. мала системний і довготривалий характер. Вона формувалася під впливом комплексу політичних, правових і соціокультурних чинників та охоплювала ключові інститути державної влади, такі як інститут президентства, уряд, парламент, судову систему й правоохоронні органи. У результаті держава поступово втрачала легітимність в очах значної частини населення регіону ще до початку Революції Гідності.

Особливістю західноукраїнського регіону стало раннє й послідовне формування політичної дистанції між суспільством і центральною владою. Результати президентських виборів 2010 р., стиль управління режиму В. Януковича, поширення корупційних практик, вибіркове правосуддя та мовна політика влади сприяли утвердженню уявлення про «чужість» і ціннісну несумісність державної влади з очікуваннями регіону. Це зумовило трансформацію критичного ставлення до влади у стійку недовіру.

Соціальні індикатори довіри, зафіксовані у соціологічних дослідженнях 2010–2013 рр., підтверджують глибину цієї кризи. Падіння довіри до державних інституцій у Західній Україні мало стабільний характер і супроводжувалося зростанням довіри до недержавних діячів. Церква, громадські організації, локальні спільноти та неформальні мережі солідарності поступово перебирали на себе функції морального авторитету й соціальної підтримки, що свідчило про процес делегітимації держави.

Важливою рисою кризи довіри у Західній Україні стало те, що вона не призвела до політичної апатії. Навпаки, недовіра до влади стимулювала розвиток громадянської активності, самоорганізації та солідарних практик. Саме ці процеси забезпечили високий рівень готовності регіону до масової протестної мобілізації у 2013–2014 рр. У цьому контексті Революція Гідності постає не як спонтанна реакція на окремі події листопада 2013 р., а як закономірний результат тривалого процесу делегітимації державної влади.

Отже, криза довіри до державної влади була одним із ключових чинників Революції Гідності у Західній Україні. Саме вона створила сприятливий соціальний і ціннісний ґрунт для швидкої, масштабної та стійкої протестної мобілізації. Західна Україна виступила одним із тих регіонів, де процес втрати легітимності влади набув завершеного характеру ще до початку революційних подій.

Подальші дослідження проблематики кризи довіри до державної влади доцільно спрямувати на порівняльний аналіз інших регіонів України з метою виявлення спільних і відмінних механізмів делегітимації влади напередодні Революції Гідності. Особливу увагу варто приділити вивченню регіональних особливостей політичної культури та їхнього впливу на протестну мобілізацію.

Перспективним напрямом є також дослідження трансформації суспільної довіри у постреволюційний період після 2014 р., зокрема змін у сприйнятті державних інституцій та ролі громадянського суспільства. Це дозволить глибше зрозуміти довгострокові наслідки Революції Гідності для політичного розвитку України.

Окремого вивчення потребує роль альтернативних центрів суспільної довіри в умовах політичних криз, а також їхній вплив на формування моделей громадянської участі та солідарності. Такий підхід сприятиме комплексному осмисленню взаємодії між державою і суспільством у періоди глибоких трансформацій.

[27] Wilson S. Beyond the Euromaidan: comparative perspectives on advancing reform in Ukraine. *Cambridge Review of International Affairs*. 2018. Vol. 31, no. 1. P. 122–125. URL: https://doi.org/10.1080/09557571.2018.1439314

References

Zolkina M. Yevromaidan: peredumovy masovoho protestu. *Hromadska dumka*. 2014. 1 (21): 3–14 [in Ukrainian].

Kyrydon A. M. Yevromaidan / Revoliutsiia Hidnosti: prychyny, kharakter, osnovni etapy. *Istorychna pamiat*. 2015. 33: 17–32 [in Ukrainian].

Shveda Y. «Revoliutsiia hidnosti» v konteksti zahalnoi teorii sotsialnykh revoliutsii. *Agora. Revoliutsiia vidbulasia: shcho dali?* 2014. 13: 5–14 [in Ukrainian].

Holovko V. Revoliutsiia Hidnosti 2013–2014 rr. ta ahresiia Rosii proty Ukrainy. Naukovo-metodychni materialy. Kyiv, 2015. 34 p. [in Ukrainian].

Onuch O. Mapping Mass Mobilization. London: Palgrave Macmillan UK, 2014. URL: https://doi.org/10.1057/9781137409775

Onuch O., Sasse G. The Maidan in Movement: Diversity and the Cycles of Protest. *Europe-Asia Studies*. 2016. 68 (4): 556–587. URL: https://doi.org/10.1080/09668136.2016.1159665

Mishler W., Rose R. What are the origins of political trust?. *Comparative Political Studies*. 2001. 34 (1): 30–62. URL: https://doi.org/10.1177/0010414001034001002

Voron V. & Shulha M. (Eds.). Ukrainske suspilstvo 1992–2013. Stan ta dynamika zmin. Sotsiolohichnyi monitorynh. NAN Ukrainy, In-t sotsiolohii. Kyiv, 2013. 565 p. [in Ukrainian].

Turchenko, G. & Totska, S. The Revolution of Dignity in Zaporizhzhia (November 2013 – February 2014): Chronicle of Events. *Zaporizhzhia Historical Review*. 57: 60–70. URL: https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2354 [in Ukrainian].

Turchenko, G. & Totska, S. The Revolution of Dignity in Zaporizhzhia Region (November 2013 – February 2014). *Eminak*. 3 (48): 260–278 URL: https://www.eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/763/587 [in Ukrainian].

Turchenko, G. & Totska, S. The Revolution of Dignity in Berdiansk (November 2013 – February 2014). *Scientific Notes of TNU. Series: Historical Sciences*. 35 (74), 1: 99–104. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/17.pdf [in Ukrainian].

Pidsumky holosuvannia po rehionakh Ukrainy. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP3015191.html?PT001F01=701

Tymoshenko V. Ukraine (no. 49872/11), Judgment 30.04.2013. *HUDOC*. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119382

U Lvovi rozpochavsia mitynh na zakhyst Tymoshenko. *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/u_lvovi_rozpochavsya_miting_na_zahist_timoshenko_n1233181

Deputaty Lvova zaklykaiut do spilnoho oporu dyktaturi. *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/deputati_lvova_zaklikayut_do_spilnogo_oporu_diktaturi_n1233182

Pro zasady derzhavnoi movnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 03.07.2012 № 5029-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text

Ponad 200 lvivian pryishly zakhyshchaty ukrainsku movu pid LODA. *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/ponad_200_lvivyan_priyshli_zahishhati_ukrayinsku_movu_pid_loda_n1261209

NAN Ukrainy, In-t sotsiolohii, Pres-relizy ta zvity – Dovira ukraintsiv do sotsialnykh instytutsii. *KIIS*. URL: https://kiis.com.ua/?cat=reports&id=81&lang=ukr

Hromadska dumka: pidsumky 2013 roku. *DIF*. URL: https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pidsumki-2013-roku

Tsentr Razumkova. Osoblyvosti relihiinoho i tserkovno-relihiinoho samovyznachennia ukrainskykh hromadian: tendentsii 2010–2018rr. Kyiv, 2018 [in Ukrainian].

Solonenko I. Ukrainian Civil Society from the Orange Revolution to Euromaidan: Striving for a New Social Contract. *OSCE Yearbook*. No. 2014. P. 219–235.

Dovira ukraintsiv do derzhorhaniv znyzhuietsia, a do tserkvy – zrostaie – opytuvannia. *Ukrinform*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1535713-dovira_ukraiintsiv_do_dergorganiv_znigue_tsya_a_do_tserkvi___zrostae____opituvannya_1856294.html

Pytannia ukladannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikh derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Rozporiadzh. vid 21.11.2013 No. 905 [in Ukrainian].

Kudelia S. The House That Yanukovych Built. *Journal of Democracy*. 2014. 25 (3): 19–34. URL: https://doi.org/10.1353/jod.2014.0039

Wilson S. Beyond the Euromaidan: comparative perspectives on advancing reform in Ukraine. *Cambridge Review of International Affairs*. 2018. 31 (1): 122–125. URL: https://doi.org/10.1080/09557571.2018.1439314